

dalmakhoz képest kis királyság számára is jó lehetőség volt a kínai és a japán kapcsolat fenntartása, mivel ezzel az országa presztízsét tudta növelni.

Matthew C. Perry hajói 1853. május 26-án érkeztek meg Nahába. Jöttüket nagy örömmel fogadta az 1846-tól kezdve Okinawán független misszionáriusi tevékenységet végző Bernard John Bettelheim, azonban az általa várt keresztény misszió helyett egy tisztán politikai és kereskedelmi megfontolások vezette hajórajjal találkozott. Perry sorhajókapitány felvilágosította arról, hogy ezt a szigetet támaszpontként felhasználva kíván Japánba hajózni.³⁹ Az okinawaiak kezdetben passzív ellenségességgel fogadták az amerikaiakat, tartva attól, hogy mit akarhat egy nagy távoli ország a kis szigeti királyságtól. A régens ellenezte az amerikai terveket kórház és raktár létrehozására, ennek ellenére Perry kijelölte ezekhez az épületeket és július 2-án továbbindult Japán felé.⁴⁰

A misszió megérkezése

Az amerikai hajók 1853. július 8-án érkeztek meg az Uruga-csatornába, ahol a húszezer lakosú Uruga 浦賀 város kikötője előtt léptek kapcsolatba a hatóságokkal. A japánok előbb megpróbálták elküldeni Perry hajóit, majd csupán alacsony rangú hivatalnokokat küldtek a fogadására. A türelmetlen sorhajókapitány 11-én az Edo-öböl bejáratát átlépve végeztetett felméréseket, a csónakokon érkező japán örszemeket pedig a gőzhajóival békésen meghátrálásra kényszerítette. Az amerikai fenyegetés hatására július 14-én Kurihamában 久里浜 egy külön erre a célra emelt épületben fogadták a japánok Perryt és átvették az általa hozott két levelet. A rövid fogadást követően 17-én Naha felé elhagyta Japánt, onnan pedig a kínai „Cum-Sing-Moonnál” (Jīnxīng mén 金星門)⁴¹ elhelyezkedő kikötőbe irányította hajóit, ami Makaó és Hongkong között helyezkedett el.⁴²

Fillmore elnök levele

Fillmore elnök levelében „hatalmas és jó barátként” szólította meg a japán császárt, akit a legnagyobb szimpátiájáról biztosított. A levél a Perry-expedíció fő céljaként a két ország közötti baráti és kereskedelmi kapcsolat kialakítását említette. Emellett a hajótörött amerikai tengerészek segítségére és fizetség ellenében a gőzhajók szénrel, ellátmánnyal való feltöltésének megoldására kérte a japán felet. A szövegben nem volt követelés, és nem volt nyoma fenyegetésnek arra az esetre, ha a kérést elutasítanák.

Perry első levele

Ezzel szemben a Perry által írt levél a misszió fő mozgatórugójának a Japán partjainál hajótörött bálnavadász hajók legénységével szembeni bánásmódot nevezte meg. A *Morrison*, a *Lagoda* és a *Lawrence* hajók esetét hozta fel bizonyítékként, amikor a japán fél ellenséges

³⁹ William Leonard Schwartz: Commodore Perry at Okinawa. From the Unpublished Diary of a British Missionary. *The American Historical Review*, Issue 51, (1946), Vol. 2. 262–276.

⁴⁰ Samuel Wells Williams (ed. by Williams, Frederick Wells): *A Journal of the Perry Expedition to Japan*. Kelly & Walsh, Yokohama, 1910. 8., 12., 46.

⁴¹ A kínai olvasatot mandarin nyelven adtam meg, azonban az angol ejtés a Dél-Kínában beszélt kantoni nyelvből lett átvéve. A karakterek kantoni jyutping átírása szerint „gam sing mun” módon ejtendő.

⁴² Schroeder 198–209.; J.W. Spalding: *The Japan Expedition. Japan and Around the World*. Redfield, New York, 1855. 146–170.

módon viselkedett az amerikaiakkal szemben.⁴³

Az ő megfogalmazásában a béke és egyetértés már nem olyan feltétel nélküli, mint az elnök levelében: „Semmifajta barátság sem tud hosszútávon fennmaradni, míg Japán nem tesz le arról, hogy az amerikaiakkal ellenségként bánjon” – írta.⁴⁴

Perry második levele

A levél mellett átadott fehér zászló és Perry hozzá fűződő üzenete figyelmeztette a japán felet arra, hogy ha fegyveres összetűzésre kerülne sor, akkor az amerikai hajók győzelmet aratnának. A fehér zászló kitűzésével azonban fegyvernyugvást kérhetnek majd a legyőzött japánok.

A levelek hangneme közti különbség Burcin szavaival élve: „(...) akár szándékosan akár nem, komolyan összezavarta a japán kormányzatot”.⁴⁵

A levelek fogadtatása

A széthúzások, gazdasági és szociális feszültségek által sújtott bakufuban a shōgun helyett a tanácsosok jutottak egyre nagyobb hatalomhoz. Egyikük, az 1845 óta vezető tanácsosként komoly hatalommal rendelkező Abe Masahiro 阿部 正弘 volt az, aki a külföldiek ügyeivel foglalkozott. Schroeder jellemzése alapján „nem olyan erős jellemű egyéniség volt, aki megegyezést elérve választ adott volna egy válságra”.⁴⁶ A törekeny kormányzati helyzetet az sem javította, hogy augusztus 25-én elhunyt az addigi shōgun, Ieyoshi 家慶. Utóda a 39 éves Iesada 家定 lett.⁴⁷

Az amerikai hajók távozását követően a bakufu olyat tett, amire korábban nem volt példa: kikérte a daimyók véleményét a Perrynek adandó válaszról. Ehhez egy Japánban máig gyakorta használt módszert, a körlevél kiküldését választotta. A daimyók pedig egyénileg fejezhették ki a véleményüket.⁴⁸

A beérkezett válaszok nagyfokú megosztottsága mindenki számára nyilvánvalóvá tette a rendszerben rejlő feszültségeket. Sok pártolója akadt az amerikaiaktól való elzárkózásnak és a feléjük való nyitásnak is. Az előbbiek egyik szószólója Tokugawa Nariaki 徳川 斉昭, Mito daimyója, míg a másik csoporté Ii Naosuke 井伊 直弼, Hikone daimyója volt.

Tokugawa Nariaki a levelében tíz indokot sorolt fel az idegenekkel vívandó háború mellett. A külföldiekkel való megegyezés esetén többek közt óva intett a kereszténység újbóli megerősödésétől, a japán fémkészlet csökkenésétől és az akkori társadalmi rendet felforgató nyugati hatásoktól. Véleménye szerint az addigi történelme során a külföld felé „katonai eltökéltséget és vitézséget” mutató Japánnak fel kellett készülnie partjainak védelmére, és a bakufunak határozottan ki kellett állnia az amerikaiak ellen. Ha azonban teljes mértékben kiszolgáltatná az amerikaiak érdekeit, akkor „a hatalmas urak fölötti irányítását veszélyeztetné” és a

⁴³ A kereskedni akaró *Morrisonra* löttek a partvédő ütegek, a *Lagoda* és *Lawrence* bálna-vadász hajók legénységét pedig foglyul ejtették a japán hatóságok. Burcin 5., 31., 35.

⁴⁴ Spalding 163.

⁴⁵ Burcin 70.

⁴⁶ Schroeder 202.

⁴⁷ Ken Yamaguchi; Ernest Mason Satow (transl.): *Kinsé Shiriaku*. F.R. Wetmore & Co., Yo-kohama, 1876. 2.

⁴⁸ A körlevél máig használt módszeréről lásd: Danian Zhang – Kenji Kuroda: *Beware of Japanese Negotiation Style: How to negotiate with Japanese Companies*. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 1989. 10. sz.